

Teknik- och framtidspolitiskt program

Behandlat av Ung Vänsters riksting i Falun 2018

 UNG VÄNSTER

Teknik- och framtidspolitiskt program

Behandlat av Ung Vänsters riksting i Falun 2018

Innehållsförteckning

Inledning	1
Informationsåldern	2
Internet	3
Övervakning	3
Fri kultur	4
Politik för en fri kultur	5
Upphovsrätten för litterära och konstnärliga verk	6
Produktivkrafternas utveckling	6
Automatisering	6
Automatiseringens möjligheter	7
Överproduktion och spekulation	8
Teknisk utveckling	9
Immaterialrätt	9
Patent	10
Forskning	11
Rymdteknik och rymdpolitik	13
Avslutning	13

Inledning

Den tekniska utvecklingen går fortare än någonsin. Tekniska framsteg så som datorer, internet och ökad automatisering har förändrat hur vi lever våra liv och hur samhället organiseras. Dessa framsteg förändrar spelplanen för politiken. Att information kan kopieras och distribueras av vem som helst, att kommunikation går enklare och fortare och att maskiner kan ta över fler och fler arbetsuppgifter ställer frågor som kräver politiska svar. Som revolutionärt ungdomsförbund måste vi analysera vår samtid och blicka framåt.

Ung Vänster strävar efter ett jämlikt och demokratiskt samhälle fritt från alla former av förtryck. Vi vill använda tekniska framsteg i människans tjänst, för att komma närmre ett fritt och socialistiskt samhälle. Det kommer dock inte ske av sig själv utan kräver att vi organiserar oss och kämpar för det. Den tekniska utvecklingen måste ses som del av en politisk kontext. Idag, under kapitalismen, leder utvecklingen till större ojämlikhet, arbetslöshet, massövervakning och miljöförstöring. Det beror på att överklassen äger patent och produktionsmedel, styr forskningen och kontrollerar internet. Så länge makten finns hos kapitalet kommer framstegen inte gynna världens folk.

Det här programmet är brett och täcker in många olika frågor. Det som förenar dessa frågor är att de är avgörande för hur samhället kommer utvecklas i framtiden. Många av frågorna i programmet ses ofta som opolitiska processer som inte kan påverkas, lika orubbliga som naturlagar. Vi konstaterar att så inte är fallet. I alla samhällen styrs ramarna för politisk kamp av produktivkrafternas utveckling och varje revolutionär samhällsomvälvning har föregåtts av grundläggande förändringar i produktionsförhållandena. Att analysera den utveckling som sker idag är därför för oss nödvändigt, för att förstå och förbereda oss på de politiska konflikter som äger rum i vår samtid och kommer definiera vår framtid.

En definierande skillnad mellan dagens samhälle och tidigare samhällen är hur information kan skapas, spridas och tillgås. På grund av detta har vår tid kommit att kallas informationsåldern. Dessa nya möjligheter har utmanat kapitalets logik och tvingat kapitalismen att utvecklas och anpassa sig. Det tidiga internet kännetecknades av stor frihet men har mötts av ökad övervakning, kommersialisering och lagar för att begränsa användandet. Informationsåldern bär på en enorm potential att frigöra mänsklig kommunikation, kultur och kunskap, som idag begränsas av staten och kapitalismen. En viktig kamp för framtiden kommer vara att lösgöra denna potential.

Det hävdas ibland att vi lever i en postindustriell tid. Det stämmer inte. Produktion och konsumtion av varor är fortfarande kapitalismens viktigaste arena och den främsta sysselsättningen för den globala arbetarklassen. Därför är produktivkrafternas utveckling avgörande för hur vårt samhälle utvecklas. Ökad robotisering och automatisering förändrar människans roll i produktionen och därmed i samhället. Denna förändring utmanar synen på arbete i kapitalismen och kommer att leda till drastiskt annorlunda livsvillkor för de allra flesta. Det som inte är avgjort är hur våra liv kommer se ut i ett mer automatiserat samhälle, det kommer bero på politisk kamp.

Den tekniska utvecklingens riktning är inte på förhand bestämd. Det är inte samhällets behov som styr forskning och utveckling, utan den som kontrollerar produktion och kapital kommer använda forskningen för egen vinning. Idag står forskningen i profitens tjänst, snarare än

människans. Vi vill se ett samhälle där människan sätts främst och utvecklingen frigörs från vinstkravet. Om utvecklingen kommer fokusera på fracking eller förnybar energi, vapen eller medicin beror på vem som kommer styra samhället.

Den tekniska utvecklingen ger möjlighet att möta alla människans materiella behov och lösa många av de problem och utmaningar som mänskligheten står inför. Om tekniken används i människans tjänst kan vi bygga ett verkligt fritt och jämlikt samhälle. För att det ska ske måste makten flyttas från överklassen till arbetarklassen. Genom att förstå och analysera dessa samband kan vi formulera en strategi för ett annat samhälle, ett socialistiskt samhälle.

Informationsåldern

Vårt samhälle kännetecknas av snabba flöden av information. Det finns flera avgörande skillnader mellan hur dessa flöden ser ut idag och hur information har spridits genom historien - idag har de allra flesta tillgång till mobiltelefoni, internet och datorer. Dessa förhållanden har förändrat varje aspekt av samhällslivet, från sociala relationer till statlig maktutövning och produktionen. Därför kan vi säga att vi lever i en informationsålder. Informationsåldern utmärks av en ökande global sammanlänkning till följd av bättre kommunikationsmedel, minskad anonymitet till följd av övervakning, registrering och datainsamling, både av företag och stater, samt ökad monopolisering av kapitalet.

Förbättrade kommunikationer leder till framväxande motsättningar inom kapitalismen. Möjligheterna att kopiera information till väldigt låga kostnader har tvingat kapitalet att hitta nya sätt att skapa vinst. När film, musik och programvara kan kopieras och spridas i princip kostnadsfritt blir det svårare att sälja produkterna som varor. Det gör att film, musik och programvara nu istället säljs som licenser eller streamingtjänster. Uppkopplingen till internet gör även att information om människor blir tillgänglig för företag och stater. Informationen om människor har blivit en handelsvara och nyttjas av företag för att generera mer vinst på bekostnad av vår integritet och stater använder våra digitala fotavtryck för att övervaka och åsiktsregistrera medborgare.

Mediemarknaden förändras på ett grundläggande plan när plattformar som facebook och google mer och mer ersätter de traditionella massmedierna som främsta förmedlare av nyheter. De producerar inte eget innehåll utan tillhandahåller ett "flöde" med material från användarna och mer traditionella medier. Trots att de så kallade sociala medierna hävdar att de är neutrala och opolitiska och att de endast i undantagsfall tar ansvar för innehållet, får de algoritmer som styr plattformarna genomgående politiska konsekvenser. För att synas i flödet krävs klickvänliga rubriker, pengar eller provokationer. Makten som google (inklusive youtube) och facebook (inklusive instagram) har är nästan omätbart. Tillsammans har de inte bara en extrem kontroll över hur nyheter och kultur sprids, de har också mängder av information om varenda en av deras användare som de säljer till högst betalande.

För människan som social och skapande varelse är fri och effektiv kommunikation en oerhörd tillgång. Potentialen för kunskapsutbyte och kulturutövning har aldrig varit större. För att kunna ta del av denna tillgång krävs att makten över vår digitala värld ligger hos folket.

Internet

Idag har 95% av svenskarna tillgång till internet. Det krävs för att utföra bankärenden, för att sköta skolarbete och för att kommunicera med vänner och familj. Inte minst är internet viktigt för att kunna delta i samhället och demokratin. Det handlar om att varje medborgare ska kunna ta till sig den information som finns på internet, men också kunna göra sin röst hörd. Internet är ett verktyg som är en självklar del i det moderna samhället och bör därför betraktas som nödvändig infrastruktur som samhället är skyldigt att tillhandahålla. Vi i Ung Vänster anser att internet borde vara avgiftsfritt och tillgängligt för alla - på samma sätt som vägar ska internet vara fritt för var och en att nyttja.

Liksom annan central infrastruktur menar Ung Vänster att infrastrukturen för digital kommunikation bör förstatligas. Det finns flera goda anledningar att förstatliga denna infrastruktur. Rent ekonomiskt skulle det bli mer effektivt och billigare att centralisera kontrollen och ansvaret för digital infrastruktur. Kontrollen över infrastrukturen skulle också bli demokratisk, vilket är principiellt viktigt. En annan viktig aspekt är frågan om säkerhet - idag, när allt fler viktiga samhällsfunktioner är beroende av internetuppkoppling, krävs ett stort säkerhetsarbete, som bäst sköts centraliserat. Ett förstatligande bör också innefatta den internetleverans som idag sköts av privata företag. Eftersom tillgång till internet är att betrakta som nödvändig infrastruktur ska staten ta ett samlat ansvar för att alla kan tillgå internet avgiftsfritt.

En viktig demokratifråga är frågan om nätneutralitet. Privata internetleverantörer diskuterar och arbetar för att få möjlighet att strypa hastigheten för vissa tjänster eller på annat sätt kontrollera vad den enskilde kan söka efter och tillgå på internet. Idag finns starka lagar inom EU för att motverka den sortens manipulation, men bredbandsbolag försöker kringgå lagstiftningen och arbetar för att luckra upp den. En sådan utveckling är ett allvarligt hot mot internet som demokratisk arena och ska inte tillåtas. Företag ska aldrig få ta sig rätten att styra vilken information vi får tillgång till - Ung Vänster står upp för nätneutraliteten.

Sedan många år har rörelsen för fri programvara och Open Source varit stark och gjort många framsteg. Det finns skolor och företag som väljer att använda operativsystemet Linux i sina datorer för att det är gratis och konstant under utveckling. Vi i Ung Vänster tycker att detta är ett steg i rätt riktning. Offentliga institutioner som myndigheter, bibliotek och skolor får inte fastna i proprietära standarder - att de måste fortsätta använda en viss programsvit för att det kostar för mycket att byta eller att uppgradera till något bättre. Det kan också innebära stora säkerhetsrisker när kontrollen över data ligger i servrar tillhörande externa företag.

Vi vill se all programvara fri och delad, vi vill att användarna själva ska kunna se och styra vilken information som programmen tar del av. Om alla har tillgång till alla verktyg kan en stor mängd olika kulturyttringar ta plats som idag inte når dagsljus. Det är en del i en demokratisk kultur - av folket, för folket.

Övervakning

Vi lever idag i ett övervakningsamhälle där både vår digitala värld och vardag övervakas av såväl företag som stater. Ökat antal kameror på stan och fler sparade dataloggar hotar vår rätt till privatliv och vår integritet.

Att använda internet idag innebär inte att man fritt kan surfa för att kommunicera med människor eller samla information. Man är ständigt övervakad och ens aktivitet lämnar spår efter sig. Vilka hemsidor man väljer att besöka, vilka personer man har kontakt med och vilka tider man använder internet säger mycket om en person och med hjälp av all den informationen känner företag och stater till ens privatliv, intressen och åsikter. Den informationen lagras och används till allt från riktad reklam till åsiktsregistrering.

Staters övervakning på internet är idag ett väldigt brett nät, där all trafik kan komma att övervakas. Denna massövervakning gör att det i praktiken inte finns någon rätt till anonymitet eller privat kommunikation. De statliga organ som utför övervakningen gör det i hemlighet och med godtycke och avsaknaden av insyn gör att allmänheten bara vet det visseblåsare avslöjar. Genom datalagringsdirektivet tvingas också internetleverantörer att spara information om alla användare, som sedan kan användas av staten. Denna hemliga massövervakning rättfärdigas genom att hänvisa till terrorhot eller säkerhetspolitiska intressen, men det finns mycket lite som tyder på att övervakningen alls är effektiv för de ändamålen. Istället används den information som lagras av stora medieföretag för att jaga fildelare med skadeståndskrav. Den statliga massövervakningen måste få ett slut - Ung Vänster kräver att FRA-lagen och datalagringsdirektivet hävs och att rätten till integritet respekteras.

Det är inte bara stater som massövervakar på internet. De företag som äger sidor, appar och digitala sökverktyg sparar också information om alla sina användare. Denna information kan säljas vidare på en växande datamarknad. För den enskilde är det omöjligt att veta var ens information hamnar eller vad den används till. Detta är djupt integritetskränkande och Ung Vänster kräver ett förbud mot handel med information om personers sökmönster, online- vanor och annan personlig information. På längre sikt är det ett grundläggande demokratiproblem att privata aktörer äger de digitala plattformar som utgör vår tids mötesplatser, informationskällor och medier. Dessa plattformar har en viktig samhällsfunktion och bör ägas gemensamt och demokratiskt.

Fri kultur

Framväxten av internet och de möjligheter att distribuera information som har följt därefter, har i grunden förändrat hur kultur skapas och sprids. Den gamla modellen för att göra vinst på kultur, där en skiva eller film såldes som en vara, har delvis satts ur spel och kapitalet kämpar för att hitta nya vägar att göra kulturen lönsam. Denna kamp innebär begränsningar och svårigheter både för den som skapar kultur och den som vill ta del av kultur. Det är dags för ett helt nytt synsätt på kultur, där vinsten står tillbaka för skapandet.

Att tillgängliggöra konst och kultur för privat bruk är av stor samhällelig vikt. För att kultur ska vara tillgängligt att bruka krävs att den inte görs till en marknad som styrs av kommersiella viljor. Vi vill se en kultur som är fri från ekonomiska intressen och som möjliggör för fler att skapa och sprida kultur. Till stor del skapas och sprids idag kultur via fildelning och streaming, i vissa fall legalt genom betaltjänster och i andra fall illegalt då materialet saknar upphovsrättshavarens tillstånd. Ung Vänster vill legalisera icke-kommersiell fildelning och streaming och kräver därav en upphovsrättsreform som möjliggör detta. Dagens upphovsrätt är omöjlig att upprätthålla i praktiken och behöver därför förändras, både för spridningen och för kulturarbetares möjlighet till inkomst för sitt skapande.

Att släppa icke-kommersiell kopiering av kultur fri är att uppluckra möjligheten till immateriellt ägande. Uppluckrande av ägande försvårar och begränsar vinstmaximering hos den ekonomiska eliten, fri kultur utmanar alltså kommersialismens vilja och möter därför starkt motstånd. Det vi vill göra är att i så stor utsträckning som möjligt minimera marknadens inflytande och flytta över makten av materialet till människorna som brukar det. Idag är upphovsrätten för litterära och konstnärliga verk teoretisk, men omöjlig att upprätthålla i praktiken. Resultaten vi får är istället en hel generation, om inte mer, som kriminaliseras. Fildelning och streaming är inte en tillfällig fluga som kommer gå över, utan en teknik här för att stanna och utvecklas. Inte ens de som försvarar de nuvarande lagar om fildelning verkar tro att det är möjligt att hindra, istället läggs rättssäkerheten för att vakta dagens upphovsrätt hos storföretag med tydliga ekonomiska intressen. Vi ser lagförslag som IPRED (International Property Rights Enforcement Directive) införs i Sverige och runt om i världen, som går ut på att upphovsrättsinnehavare själv får makten att för en häxjakt på fildelares IP-adresser. Rättssäkerheten för den stora del av befolkningen som laddar ner eller streamar illegalt är flyttad från rättsväsendet till enskilda upphovsrättsinnehavare, ofta storföretag. Ung Vänster kräver ett självständigt rättsväsende och ett slut på jakten på fildelare.

Politik för en fri kultur

Med den rådande teknikutvecklingen har vi åtskilliga möjligheter att utveckla kulturens spridning, användning och skapande. Dessa möjligheter kommer att utvecklas oavsett samhällsinsatser eller inte, men om samhället uppmanar istället för motverkar kulturspridning kan utvecklingen bli än mer progressiv. De krav vi ställer är olika och kompletterar varandra, alla med grunden i fri icke-kommersiell fildelning och streaming av kultur.

De senaste åren har olika tjänster för strömmad media vuxit sig stora. Idag går det att strömma musik, film och spel till datorer, tv-apparater och telefoner. Olika tjänster köper olika licenser för sitt valda medium. Det innebär att du som konsument behöver skaffa prenumerationer hos flera olika leverantörer för att kunna få det utbud du vill ha. På samma sätt som vi inte tycker att du ska behöva gå till flera olika apotek för olika produkter vill vi att så mycket som möjligt ska vara samlad. Vi vill se en statlig streamingtjänst som samlar media. Detta kan fungera som ett bibliotek där skaparna av verket får en ersättning för varje visning eller lyssning. Idag går den stora merparten av intäkter från försäljning och streaming av kultur inte till de som skapar kulturen, utan till de företag som äger rättigheterna och distribuerar kulturen. Med en statlig streamingtjänst skulle dessa företag och deras vinstintressen bli överflödiga och en mycket större del av intäkterna skulle kunna gå direkt till kulturskaparna.

Tanken om digitala bibliotek är inte ny, men fortfarande aktuell. Ett digitalt bibliotek med både böcker och annan media finns delvis redan idag, men vi vill se en utökad digitalisering med gratis nedladdning. Även programvara skulle kunna finnas tillgänglig på denna form av bibliotek. Ett digitalt bibliotek skulle alltså fungera som en samlingsplats för olika medier, med möjlighet för bibliotekarier att rekommendera titlar och där upphovsrättsinnehavarna får ersättning för varje nedladdning på samma sätt som dagens boklån. Digitala bibliotek kommer inte kunna eller ha som syfte att ersätta streaming och fildelning, utan istället komplettera och stärka kulturanvändningen.

Ofta målas det upp en konflikt mellan mer gratis spridning av kultur och möjligheten att livnära sig som kulturarbetare. Det är en falsk motsättning. Till exempel ser vi en minskad försäljning av

CD-skivor, men tydlig ökning av konsertintäkter. En förändring av vilken väg inkomsten tar för kulturarbetare är inte negativt utan givet, förändras kulturanvändningen kommer också försörjningen ta nya former. Den grundläggande motsättningen finns mellan kulturarbetares inkomst och kulturföretagens vinstintresse – så länge kapitalet har tjänat pengar på kultur har det skett på bekostnad av kulturarbetares inkomst. Idag ser vi en förskjutning i vem som äger rättigheterna till kulturen, i allt större grad är det inte konstnären i sig utan större filmbolag, skivbolag eller förläggare. Därav är det främst stora bolag som jagar fildelare och drabbas av gratis kultur. Samtidigt ser vi att inkomst för kulturarbetare behöver kunna garanteras, det vill vi göra genom till exempel digitala bibliotek, höjt kulturstöd och intäkter från en statlig streamingtjänst. En grundbult i vår kulturpolitik måste vara att kultur ska kunna skapas även när den inte genererar stora pengar. Det innebär att sålda skivor eller biljettintäkter inte får vara avgörande för kulturens existens, oavsett popularitet ska kulturarbetare ha förutsättningar till en trygg vardag.

Upphovsrätten för litterära och konstnärliga verk

För att reglera spridningen av kultur och driva samtliga av våra krav krävs i längden en upphovsrättsreform med en positiv hållning till gratis kultur. Upphovsrätten för litterära och konstnärliga verk är idag en "förbuds rätt", där upphovsrättsinnehavaren har rätt att förbjuda andra att sälja och sprida ett visst material. Dess bräcklighet skapar idag en situation där tillgänglig kultur för sällan är laglig, en generation blir kriminell och storföretag gör vinst på konstnärers bekostnad. Denna upphovsrätt är Sverige bunden till genom TRIPS-avtalet och är därför svår att ändra, på samma sätt som övrig immaterialrätt. Ung Vänster kräver att det utreds vilka möjligheter det finns att kortsiktigt förändra upphovsrättslagen inom TRIPS-avtalet och att den på lång sikt förändras i grunden.

Produktivkrafternas utveckling

Produktionen är grunden för varje samhälle. Så länge människan har funnits har vi organiserat oss i samhällen, för att gemensamt producera det vi behöver för att överleva. När produktionen har blivit så effektiv att det uppstått ett överskott har våra samhällen blivit klassamhällen, där en liten minoritet har makten över produktionen och alla andra tvingas arbeta för deras vinning. Konflikten mellan ägande och arbetande klasser är lika gammal som mänsklig civilisation och den formas och drivs framåt av produktionens utveckling. För att kunna förstå vår historia, vår samtid och vår framtid måste vi förstå produktionen. Idag lever vi under ett kapitalistiskt produktionssätt, där en liten överklass äger produktionsmedel och en enorm arbetarklass säljer sitt arbete för att överleva och skapa mervärde. Klyftan mellan den ägande och den arbetande klassen är avgrunds djup och växer hela tiden. Det reformistiska välfärdsprojekt som präglade politiken under mitten av nittonhundratalet har ersatts av en nyliberal konsensus kring ekonomin. I tider av ökande ojämlikhet och nedmonterad välfärd är det lätt för vänstern att bli defensiv och tillbakablickande. En kamp för att försvara gårdagens status quo är dock dömd att misslyckas. Politikens möjligheter beror på produktionen och ett modernt socialistiskt projekt måste ta hänsyn till de drastiska förändringar i produktionsförhållandena som äger rum.

Automatisering

En grundläggande tendens i kapitalismen är teknisk effektivisering och automatisering av arbete. Från ångmaskinen och det löpande bandet till dagens robotisering har kapitalet tenderat

att använda ny teknik för att effektivisera produktionsprocesser, i syfte att vinna konkurrensfördelar. Denna utveckling har lett till enorm överskottsproduktion, koncentration av vinster i överklassens händer och växande alienation hos arbetarklassen. Effektivisering av produktionen gör det möjligt att producera ett större materiellt välstånd för fler med mindre arbetsinsats, men under kapitalismens logik blir konsekvensen istället kris för ekonomin och klimatet, ojämlikhet och arbetslöshet. Detta beror inte på att ekonomin missköts eller på dåliga politiska beslut, utan på hur kapitalismen fungerar som system – vinstjakten är en järnhård lag för kapitalet.

En ökad automatisering innebär att det går åt mindre mänskligt arbete för att producera varje vara. Eftersom att mänsklig arbetskraft är den enda varan med förmågan att skapa nytt värde minskar alltså den kapitalistiska värdeproduktionen och profitkvoten i takt med ökad mekanisering, automatisering och robotisering. Detta är en grundläggande tendens inom kapitalismen som ofta lett till kriser och kapitalförstörelse. Att kapitalismen som system överlevt har däremot byggt på en ständigt utökad produktion: ett större antal varor har hela tiden behövts producerats för att kompensera för att de enskilda varorna innehåller mindre och mindre mervärde. Om det idag, när produktionen redan överskrider klimatets smärtgränser, fortfarande är möjligt att mångdubbla antalet varor är en öppen fråga.

De motsättningar som skapas av produktionens effektivisering kommer troligen skärpas i den närmsta framtiden. Till följd av framsteg i automationsteknik, robotik och maskinlärning kan en väldigt stor andel av de arbeten som människor idag utför automatiseras bort. Forskare uppskattar att med dagens teknik kan cirka hälften av alla arbeten i det globala nord automatiseras och i det globala syd är siffran runt tre fjärdedelar. Vi står inför en våg av automatisering som inom en generation kommer ha förändrat produktion, arbete och livsvillkor i hela världen. Hur den förändringen ser ut kommer att avgöras av politisk kamp.

Automatiseringens möjligheter

Produktionens effektivisering har alltid drivit på kampen om mervärdet. När nya tekniska hjälpmedel låter samma mängd arbete skapa en större mängd varor lyfts frågan om hur överskottet ska fördelas. Historiskt har arbetarrörelsen vunnit stora segrar i kampen om överskottet, så som kortare arbetsdag och högre löner. Idag är maktbalansen i samhället dock kraftigt förskjuten åt kapitalet och det saknas en bred arbetarrörelse som lyfter krav på att effektiviseringens vinster ska tillfalla folket istället för eliten. Istället ser vi en samhällsutveckling som styrs av kapitalets önskemål. Arbetslösheten ligger på en permanent hög nivå, samtidigt som övertidsarbetet är större än någonsin. Valfärdsapparaten monteras ned, liksom anställningstryggheten och förslag om kraftiga lönesänkningar i arbetaryrken blir allt vanligare.

Tillståndet idag visar hur en automatiseringsprocess på överklassens villkor ser ut. Om hälften av alla arbeten i Sverige automatiserades bort skulle kapitalets svar vara en offensiv mot våra arbetsvillkor, med en växande grupp arbetslösa som murbräcka. Nedskärningar och begränsningar av välfärdssystemen skulle leda till ännu mer fattigdom och en större beredskap att ta ett jobb till vilka villkor som helst. Otrygghet och fattigdom skulle bli vardag för hela arbetarklassen, samtidigt som överklassen skulle göra större vinster än någonsin. Ett sådant samhälle vore en grogrund för kriminalitet såväl som fascism.

Vårt svar på automatiseringen är det motsatta. För socialister är ökad produktivitet en enorm möjlighet – om vi kan producera lika mycket med mindre arbete får vi tid över som kan

användas till annat. Istället för att driva på överkonsumtion och klimatförstöring med ständigt ökande produktion vill Ung Vänster se kraftigt minskad arbetstid. Automatisering gör det möjligt att låta robotar sköta enformiga, slitsamma och farliga jobb, så att människans kreativa och sociala potential kan frigöras. Det materiella välstånd som skapas i en allt mer effektiviserad produktionsprocess kan delas rättvist mellan alla människor och klassklyftor kan utrotas både lokalt och globalt.

De lättaste arbetsuppgifterna att automatisera är de som är repetitiva och inte kräver kreativitet - robotar och datorer är bra på den sortens arbete. I den politiska debatten beskrivs det ibland som ett problem att det finns för få "enkla jobb" och att RUT-avdrag och lönesänkningar krävs för att skapa fler "enkla jobb" som kompensation för de som automatiseras bort. Ung Vänster ser att en sådan politik är en historisk återvändsgränd och ett angrepp på hela arbetarkollektivet. Vi vill istället se arbetstidsförkortning, utbildning och en aktiv arbetsmarknadspolitik som svar på en automatisering av dagens repetitiva arbetsuppgifter. Varför ska människor ägna sig åt slitsamt, enformigt arbete om maskiner kan göra det åt oss?

Hur framtiden kommer att se ut beror på politiska intressen och politisk makt. Överklassen är livrädd för en revolution och de ser missnöjet växa hos de fattiga och utsugna som deras ekonomiska system skapar. Alla kapitalister är dock bundna av kravet på ökande vinst och de kommer fortsätta på sin inslagna väg om de inte stoppas. Den enda vägen till ett jämlikt samhälle där automatiseringen används för mänsklighetens bästa är genom alla arbetares makt över produktionen. Bara när demokratin utsträcks även till ekonomin kan vi frigöra de enorma produktivkrafterna från kapitalets kortsiktiga och giriga grepp. Denna ekonomiska demokrati är vad vi kallar socialism. Automatiseringen ställer oss inför ett historiskt vägskäl. Antingen behåller överklassen makten och bygger ett splittrat, kallt och omänskligt samhälle, eller så tar vi makten från dem och bygger ett samhälle där produktionen tjänar människans intressen.

Överproduktion och spekulation

Tillsammans med automatiseringen kommer överproduktionen – fler varor tillverkas än vad som någonsin kan säljas. Det blir då ofta lönsammare för kapitalister att ägna sig åt spekulation på finansmarknaden än att investera mer i den faktiska produktionen. Problemet med detta är uppenbart - allt faktiskt värde måste produceras. Detta fiktiva kapitals värde grundar sig i den förväntade vinstutdelning en aktie eller ett värdepapper kommer att resultera i. Men genom spekuleringen blir dessa förväntningar uppblåsta bortom det faktiska värdet som existerar inom produktionen i form av reellt kapital. Fenomenet kryptovalutor är endast en ny del i gamla spekulationsekonomin.

Överproduktionen leder ofrånkomligt till spekulationsbubblor, vilka orsakar ekonomiska kriser när de spricker. Priset för kriserna får arbetarklassen betala genom av staten påtvingade stimulanspaket för att rädda bankväsendet. Efter en finanskris blir det åter lönsamt för kapitalisterna att investera i reellt kapital, vilket leder till en utökad produktion som resulterar i överproduktion.

Överproduktionskriser och spekulationskriser utlöser varandra.

Teknisk utveckling

Den tekniska utvecklingen är i sig inte en statisk process, utan dess riktning formas av politiska och ekonomiska intressen. Vi lever i en tid då modern teknologi präglar hela vår vardag och varje del av samhället, men teknikens potential att förbättra människors liv begränsas ständigt av kapitalets vinstjakt. Detta sker dels genom direkta begränsningar av hur tillgänglig teknik och kunskap får användas, så som är fallet med fildelning och patentbelagda läkemedel och dels genom fokus på destruktiv eller onödigt teknisk utveckling, till exempel inom vapenindustrin, fracking och övervakning. Ett av de grövsta exemplen är tillverkningen av livsmedel – framsteg inom jordbruket har gjort att det under lång tid tillverkats tillräckligt mycket mat för att föda hela mänskligheten, men trots det svälter miljoner eftersom de inte har råd att köpa mat.

Vissa tekniska framsteg används för att ge sken av ökad individuell frihet samtidigt som arbetsvillkor angrips. Det som idag går under samlingsnamnet "delningsekonomi" är ett typexempel. Allt fler arbetar idag med leverans- och chaufförsarbete via appar eller som enskilda underentreprenörer till multinationella storföretag. Det påstås att detta ger större frihet än en anställning. Verkligheten är dock att den enskilde förlorar sin anställningstrygghet och får lägre lön. "Delningsekonomi" är bara ett nytt namn för daglöneri. Ung Vänster står upp för anställningstryggheten – det ska inte vara möjligt att komma undan sitt arbetsgivaransvar.

Idag har konsumenter en möjlighet att jämföra kvalitet och priser som var otänkbara innan internet. Internetaffärer med stora lager och få anställda konkurrerar med den traditionella detaljhandeln i allt större utsträckning, när allt ifrån banker till matbutiker förflyttar sin kundservice till appar. Det är en utveckling som gynnar oss som enskilda konsumenter men som leder till ett priskrig profitnivåerna pressas och där mindre företag inte längre har en chans att konkurrera med globala jätteföretag. Möjligheten att hitta det lägsta priset på varje vara är en av de faktorer som ligger bakom de senaste årens väldigt låga inflation, något som skadar kapitalismen som system och bidrar till en alltmer absurd kapitalkoncentration. Dessutom pressas också priset på den för kapitalismen viktigaste varan, arbetskraften, när arbetare ska bli egenföretagare och arbetsköparna inom exempelvis transportbranschen istället enbart får rollen som "förmedlare" av kunder och arbetare, utan socialt eller juridiskt ansvar för arbetarna.

Teknisk utveckling under kapitalismen kommer alltid vara begränsad av vinstkravet och den tekniska utvecklingen kan bara tjäna hela mänskligheten när kapitalismen avskaffats. Ung Vänster vill se forskning och investeringar för fred, hållbarhet och jämlikhet och vägen dit går genom demokratisk makt över ekonomi och produktion. Idag är mänskligheten närmre än någonsin att höja sig över svält, nöd och ofrihet, att bygga ett samhälle där var och en av oss tillåts utvecklas i frihet. Det som står ivägen är ett föråldrat produktionsätt som ger en liten elit makten över alla andras liv. Genom kapitalismens avskaffande kan teknikens utveckling tjäna människan och vi kan bygga en bättre värld.

Immaterialrätt

Immaterialrätten, rättsområdet som reglerar immateriell egendom, är stor och inbegriper olika yrkesgrupper och delar av samhället. Allt ifrån patent och upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk till varumärkesskydd, namnskydd och kontroll över biologiskt modifierat utsäde som förser miljontals människor med mat.. Mer och mer av handeln och intressekonflikter grundar sig på just immateriell egendom. I takt med ett ökat kunskapsflöde

ökar också kapitalägarnas vilja att expandera sitt materiella ägande till immateriellt ägande - ägande av kunskap. Att ha ett och samma förhållningssätt till de olika delarna av immaterialrätten är inte gynnsamt, därför berör detta program utvalda aktuella delar. Något vi däremot kan konstatera är att alternativet till immateriellt ägande inte är gemensamt ägande, utan att ta bort ägandet av immateriell egendom. Kunskap och forskning bör vara fri att spridas och brukas.

Patent

Patenten är aktuell för oss på flera plan - klimat, folkhälsa, forskning, minskad ekonomisk ojämlikhet, med mera. Patent innebär en tidsbegränsad och lagbunden ensamrätt att nyttja en uppfinning, där endast de med patentägarens tillstånd får tillverka, sälja eller importera nämnda uppfinning. Sverige är genom WTO:s TRIPS-avtal anslutna till patentsystemet, liksom flera andra stater. Internationella avtal har gjort det svårt för stater att avvika från patentsystemet och bidrar till att röja undan andra sätt att subventionera forskning.

Problematiken med patent är tydlig, på ett teoretiskt och ideologiskt plan och i praktiken. Inom utvecklingen och spridningen av läkemedel blir konsekvenserna påtagliga. Rätten att få den vård du behöver är idag reglerat av en marknad där läkemedel inte är en rättighet utan har blivit en handelsvara. Det påverkar främst folkhälsan men också staters möjlighet till uppbyggnad av stabil samhällsstruktur. I Sverige skattefinansieras alltså en stor del av läkemedelsforskningen, men genom patenten blir den dyr att använda och svårtillgänglig internationellt. Patentskyddet ger patentägarna monopol på medicinen och i enlighet med klassisk tillgång och efterfrågan höjs priset när fler människor har ökat behov. Den fattigdom och ohälsa som råder på många platser i världen befästs ytterligare genom patenten och försvårar möjligheten att inom landet skapa stabila och demokratiska samhällen. Ung Vänster kräver att folkhälsa prioriteras framför kapitalets intresse av vinst, ett steg i detta är att all skattefinansierad läkemedelsforskning i Sverige ska vara fri att spridas. I förlängningen bör alla vetenskapliga rön som kan rädda eller underlätta mänskliga liv kunna spridas fritt, utan att hindras av patent. Detta kräver ett socialistiskt samhällssystem, där samhällets resurser fördelas demokratiskt istället för efter marknadsprinciper.

Teknik som kan motverka klimatkrisen idag är till för stor del patenterad. Storföretag köper upp patent för exempelvis vind- och solkraftteknik, vilket gör att spridningen av dessa begränsas. För att ställa om klimatpolitik internationellt och nationellt behövs verktyg i form av teknik och forskning, verktyg som begränsas av immateriellt ägande. Att lösa klimatkrisen har istället blivit en marknad som storföretag verkar i och gör vinst av. Företagen sätter höga priser på klimatsmart teknik och hindrar spridningen av denna när den hotar deras egen verksamhet. Kortsiktiga lösningar på detta är att kunna upplösa patent som är nödvändiga för en klimatomställning och att ge dessa undantag i TRIPS-avtalet på samma sätt som viss HIV-medicin.

Den påstådda rätten att äga immateriell egendom är konstruerad och bygger på en intressekonflikt mellan de som äger och vi som inte gör det. Patent är idag en handelsvara som används för att pressa upp priser på specifika marknader, skapa nya marknader och befästa klassamhället. I sak är patent att äga kunskap, vilket både på ett direkt plan stoppar och bromsar människors välmående och hälsa, men också på ett indirekt plan kontrollerar samhällets utveckling. Patent skapar en marknad där möjligheten till monopol på forskning och teknik pri-

oriteras över gemene mans hälsa och liv. Denna konflikt kommer bestå så länge kapitalet tillåts äga resultat av forskning.

Det påstås att patent finns till för att skydda den individuella forskaren och låta denne tjäna pengar på sin forskning. Så som patentsystemet ser ut idag är detta väldigt långt ifrån sanningen. Genom sin monopolistiska kontroll över patent kan storföretag hindra mindre konkurrenter från att alls ta sig in på marknaden och om ett storföretag kränker en individs patent kommer den enskilde ändå ha väldigt svårt att vinna en juridisk strid mot en så övermäktig motpart. Patentsystemet i sin nuvarande form måste avskaffas och ersättas av nya modeller för finansiering av forskning.

Trots att vi är bundna till patenten idag bör vi göra det som är möjligt inom TRIPS-avtalet. Vi skulle idag kunna öka den skattefinansierade forskningen och villkora den att den ska vara fri. Det som producerats med gemensamma medel ska också komma offentligheten till dels. Vi skulle också i högre grad kunna erbjuda statligt stöd till forskning som blir fri att sprida. Ung Vänster kräver ett alternativ till patentsystemet, där forskning och teknik skapas av och för majoriteten av jordens befolkning. Forskning ska vara lättillgänglig och användas för att minska ojämlikhet och ökade klyftor; forskningen måste utgå från folkets intressen och inte kapitalets.

Forskning

Vetenskap och forskning har länge varit i hjärtat av mänsklig kunskap. Förmågan att tillgodogöra sig ny kunskap om sin omvärld, skriva ned den och lära ut den till kommande generation är en av de saker som gör vår art unik. Viljan att förstå oss på vår omvärld har sedan urminnes tider varit centralt för såväl den enskilda människan som civilisationer i stort. Naturvetenskapen vidgar våra vyer kring den fysikaliska världen som omger oss och är tätt knuten till teknisk utveckling. Samhällsvetenskap och humaniora utforskar människan som kulturell varelse, analyserar mellanmänskliga relationer och hjälper oss att sätta ord på fenomen i vår vardag.

Även om sökandet efter ny kunskap ofta anses vara ett mål i sig är inte vetenskapen isolerad från maktstrukturerna i samhället runtomkring. Historiskt har vetenskapen använts i bland annat kamp mot överheten och reaktionära idéer, men den har också använts av makten för att rättfärdiga den rasistiska, sexistiska och klassbaserade världsordningen. Som en del av statens ideologiska apparat har universiteten och akademien i sin helhet en borgerlig karaktär och har huvudfunktionen att försvara dagens produktionsförhållande och klassamhälle.

Naturvetenskapens framsteg avspeglar sig ofta på samhällets bas. Den tekniska utvecklingen är en del av produktivkrafternas utveckling och kan utmana de maktförhållanden som gäller i den materiella basen. Överklassen vill därför ofta hindra de vetenskapliga framsteg som anses hota den rådande ordningen. Samhällsvetenskapen och humaniora avspeglar sig på motsvarande sätt ofta i överbyggnaden, genom cementering av den härskande klassens ideologi och reproduktion av samhällets hegemoni. Ett tydligt exempel är hur psykologin ofta används för statlig propaganda och företagets marknadsföring.

Idag ser vi hur en större del av forskningen flyttas till den privata sektorn, där den enda riktlinjen är att fokus ska ligga på det som kan kommersialiseras och snabbt utvecklas till en produkt som genererar profit åt kapitalägarna. Men få av de upptäckter som sker inom den privata sektorn hade varit möjliga utan att det offentliga hade finansierat den, inte omedelbart lönsamma,

grundforskningen. Kostnaderna är offentliga, men profiten förblir privat.

Precis som resten av den offentliga sektorn styrs akademien idag av den nyliberala principen new public management. Universiteten har allt mer bolagiserats och styrs av marknadsprinciper. Allt större del av forskarnas tid slösas bort med att söka finansiering från privata bolag och stiftelser. Forskaren är inte längre bara forskare, utan förväntas nu även agera försäljare. Institutionerna får betalt per utexaminerad student, ett system som premierar att kvalitén och kraven på undervisningen sänks för att öka genomströmningen av studenter. Kapitalintressen och nyliberala styrelseformer hotar forskningens och utbildningsväsendets långsiktighet.

I bolagiseringens anda har makten inom universiteten flyttats från forskarna själva till företagen, universitetsrektorerna och administrationen. Effekten blir en underliggande åsiktskontroll, begränsning av yttrandefriheten på arbetsplatsen och tystnadskultur, utformat efter arbetslivet inom den privata sektorn. Ung Vänster kräver en demokratisering av akademien, där forskarna får ett väsentligt inflytande över sin arbetsplats och forskningen. Den akademiska friheten behöver värnas, såväl gentemot politiska intressen som kapitalets ekonomiska makt.

Ung Vänster vill se en levande forskning som inte styrs av varken militära intressen eller av jakten på högre profiler. För att det ska vara möjligt krävs det en avbolagisering av universiteten och högskolorna. Finansieringen av forskningen måste tryggas av samhället i stort, inte vara beroende på stipendier från enskilda företag eller stiftelser. Inom akademien krävs det att forskare i större utsträckning erbjuds tillsvidareanställningar med full finansiering. För att främja undervisningen bör universitet och högskolor i högre grad satsa på att anställa föreläsare med en tydlig utbildning inom pedagogik, för att säkra framtida forskning spelar utbildningen av framtidens forskare stor roll. Studenternas och kårernas inflytande över utbildningen behöver stärkas.

Forskningen och det högre utbildningsväsendet ska vara samhälleligt styrt och förvaltas av forskare och studenter. När forskningen styrs demokratiskt är det viktigt att det finns kanaler för att förmedla vilka behov i samhället som kan tillfredsställas av forskning och teknikutveckling. Omvänt är det också viktigt att akademien tar ett större ansvar kring att återkoppla till samhället. Akademien behöver ägna större tid åt att i grundliga termer förklara sin forskning och sina resultat för allmänheten, både av demokratiska skäl men också för ren folkbildning. Forskarna behöver ta ett större ansvar över samhällsdebatten när rena lögnar och felaktigheter medvetet sprids av ekonomiska, politiska eller religiösa intressen.

Grundpelaren för detta är att alla forskningsresultat finns fritt tillgängliga för offentligheten, hemlighållna av varken militära intressen eller patent. Idag publiceras de direkta forskningsresultaten som artiklar i vetenskapliga tidskrifter som ägs av universitet, stiftelser och vinstdrivande företag. Höga prenumerationsavgifter påtvings universiteten för att de ska ha tillgång till de publicerade artiklarna. Avgifterna rättfärdigas med att de går till en noggrann kvalitetsgranskning utförd av andra forskare, men i realiteten går stora delar av pengarna till branschens höga profiler.

Vilka tidskrifter som är mest prestigefulla att publicera i bestäms av dess "impactfactor", som årligen bestäms i en kommersiell databas, ägt av ett privat multinationellt bolag. Resultatet blir att de fem största utgivarna står idag för över 50 % av alla de publicerade artiklarna. I denna monopolisering finns det en makt som är helt förflyttad till kapitalet. Makten över vad

som publiceras är direkt knuten till makten över vilken forskning som kommer att finansieras. För en hållbar och fri forskning krävs det att det privata monopolet över vetenskapliga tidskrifter bryts. Ung Vänster vill se ett internationellt samarbete mellan universiteten för att säkra ekonomiskt oberoende publiceringsvägar och tidskrifter med en god kvalitetsgranskning. All publicerad forskning ska finnas tillgänglig digitalt för offentligheten, utan några kostnader.

Rymdteknik och rymdpolitik

Det som sker i rymden kan kännas avlägset och sekundärt men i realiteten hade många saker i vår vardag inte fungerat utan rymdteknik. Utan satelliter i rymden hade vi varken haft GPS, mobiltelefoner eller tillförlitliga väderprognoser. Samhället idag är beroende av vad som sker i den närmsta rymden och utan rymdteknik hade viktiga funktioner i samhället slutat fungera.

Trots rymdens betydelse för vår vardag saknas det en politik för den. Idag regleras rymdrätten främst genom FN:s rymdfördrag där fokus läggs på staters rättigheter och skyldigheter i rymden och på andra himlakroppar. När det gäller den privata sektorn är inte direktiven lika tydliga och istället för lagar förhåller man sig till olika praxis. Det är bra att ingen stat i dagsläget kan göra anspråk på territorium och för att det ska förbli så behövs internationella samarbeten för att se till att den politik som förs gynnar människor och inte kapitalet.

Redan tidigt i utvecklingen av rymdteknik sågs den ekonomiska potentialen i den nya tekniken. Jakten på vinst gav upphov till kommersialisering vilket har inneburit ett stort deltagande från den privata sektorn. Det har handlat om allt från att kontrollera nödvändig materialtillverkning till kontroll över satelliter. Det är fortfarande ett tag tills företag och kapitalägare kan profitera på rymdresor och naturtillgångar i rymden men ramarna för hur det ska gå till sätts idag. Rymdrätten bör utvidgas så att samma lagar som gäller för stater gäller för bolag.

Vi kan redan idag se hur både stater och bolag nyttjar rymdtekniken för egen vinning och att det får konsekvenser. I takt med ökandet av antal satelliter ökar även nedskräpningen. Forskare varnar för att det kommer att bli ett stort globalt problem om inget görs. Rymdtekniken används även till att utveckla moderna vapen. Trots att rymdrätten slår fast att varken kärnvapen eller andra massförstörelsevapen är tillåtna i rymden samt att stater ska agera fredligt i rymden så utvecklas det i dagsläget vapen ämnade för rymden. Vi ser hur företag och stater inte respekterar rymdrätten och att vapen i rymden kan komma att bli verklighet inom kort, något som kommer få förödande konsekvenser. Ung Vänster kräver att utvecklingen av moderna vapen ämnade för rymden upphör.

Avslutning

Vi ser framsteg och progression inom teknik och informationsöverföring. Denna utveckling omformar samhället, ekonomin och politiken. För att vara en relevant kraft i morgondagens politiska konflikter krävs en analys av den tekniska utvecklingen och dess påverkan. Samhällets grundläggande motsättningar och maktstrukturer kommer inte förändras av den tekniska utvecklingen, men förutsättningarna och strategierna för socialistisk, feministisk och revolutionär kamp kommer att se annorlunda ut.

Ung Vänster står längst fram i kampen för fri information, fri teknik och fri kultur. Vi vill bygga ett samhälle där folket har hela makten och i ett sådant samhälle kan kunskap och idéer inte ägas.

Teknik- och framtidspolitiskt program

Vi vill se teknik som tas fram och används för mänsklighetens bästa och tillgängliggörs för hela världens folk. Den tekniska utvecklingen ska ske med jämlikhet, rättvisa och ett bättre liv som syfte och mål. Då kommer tekniken att bli ett ovärderligt verktyg för att bygga ett klasslöst samhälle, fritt från alla former av förtryck.